

Karakteristika naroda slovenskega.

Češki spisal Jan Lego.

(Dalje.)

Jkako tedaj je v pokrajinah južno od Drave, kjer je ostal fevdalizem brez podpore nemškega duhovstva, slovenski narod vendar ohranil svojo narodnost, t. j. svoj jezik; toda pritisek nemškega plemstva bil je v ti dolgi vrsti vekov tja do začetka našega stoletja, da celó do l. 1848., tako grozen — nekaterokrat se je unel zbok njega ustanek — da je konečno v značaji slovenskega naroda tam, kjer se je še ohranil s svojim jezikom, v zgolj novo lastnost, kateri ne najdemo slične pri nobenem izmed ostalih plemen slovanskih.

Karakteristiško je, da beseda „tujec“ ne izraža samo mržnje, nego celó popolno zaničevanje; obsega tedaj širji pojem, nego naša češka beseda „cizák“, in da celó tujčevi otroci, naj bi se bili tudi narodili na slovenskih tleh in iz slovenske matere, nosijo notri do smrti na sebi stigma kot „tujčevi otroci“. Zametavanje tujstva pojavlja se pri kmečkem ljudstvu tudi gledé na obleko, tako da si mladenič ali dekle niti ne drzne celó kaj malega v kroji izpremeniti po mestni šegi, ker bi kaj takega vzbujalo splošno mržnjo; mladi bi se posmehovali, stari pa pohujševali.¹⁾ Taki slučaji so na kmetih možni le tedaj, kadar je šel mladenič za rokodelstvom, dekle pa na službo v mesto in sta pozneje odtam zanesla domov kak ostanek mestnega kroja. Meščanom pa in tistim na kmetih, kateri se mestno nosijo (n. pr. uradniki) ali kateri so se v manjših krajih na kmetih odpovedali kmečkim navadam, dajo zdevke, oponašajo jim, da so „škrijci“, katera beseda se približuje po svojem pomenu nekoliko naši češki besedi „šosak“, pa je dosti silnejši izraz ne le sramočenja, nego celó zaničevanja.

V prvi dotiki s tujcem je Slovenec čisto sam svoj, molčeč, govori samo, kar mora, pri čemer ne le da ga pridno opazuje, nego se še bolj sam čuva, da bi se na nobeno plat ne zarekel. Ta nezaupnost njegova traje dosti dolgo in to ne le dotlej, dokler se ni uveril o poštenih namerah tujčevih, ampak sega tako daleč, da na njem iztakne kake slabosti, katere bi utegnil porabiti o priliki za svojo obrambo. Ni čuda; več nego tisočletno trpljenje ga je tako vzredilo! Kadar se pa po daljšem opazovanji popolnoma uveri, da tujec pošteno misli o njem, potem mu je pa tudi za izkazano dobrovoljno službo ali celó za kako pravo dobroto notri do smrti neskončno hvaležen, pri čemer pa nikdar ne zagazi v suženjsko klečeplastvo, nego vedno se varuje, da svoje osebnosti ne zavrže.

Če je tujec kakorkolisibodi navezan na slovensko družbo, mora se trdno držati njenih šeg in navad, zlasti

¹⁾ Žal, da temu zdaj ni več tako. Velecenjeni pisatelj g. J. Lego bival je med Slovenci do l. 1870. Od takrat se je naš kmet že močno izneveril nekdanji stari noši. Ni daleč čas, ko bo tujstva vihar odnesel iz slovenskih pokrajin zadnje sledove starega narodnega kroja. — Op. prelag.

se mora ogibati vse gosposke napetosti. Slovenec je dobra duša, rad je vesel, prepeva in šali se rad, — in zato se moraš ravnati po njem, če hočeš izhajati v njegovi družbi. Ukaži prinesiti steklenico vina na mizo, posebno takrat, kadar je že kdo iz omizja to storil, — če si turista, ne zabi založiti se s tobakom, da ga moreš ponuditi vodniku ali pa slučajno komu drugemu. Iz takih jednakih darčkov spozna prosti Slovenec, da nisi noben „škrijc“, nego da imaš njega in narodnost njegovo v čisljih.

Toda tudi ta lastnost — mržnja tujstva — ima svoje meje in to, žal! ravno tam, kjer grozi jeziku njegovemu poguba. Pri nedosti zavednem Slovenci uname se boj med obema do zdaj navedenima lastnostima njegovima, v katerem navadno zmaga prva lastnost — namreč hrepenenje po znanji. Radi tega nastaje slovenskim rodoljubom preteška naloga, da na vseh straneh zadostujejo tolikim potrebam naroda, zlasti v oboru šolstva in literature, pri čemer jim malodane nepremagljivo napotje dela politiškoadministrativna razkosanost naroda na sedem pokrajin. Prosti Slovenec ne čuti ne mara da le koristi, ampak mnogokod že celó potrebo nemščine, kakor n. pr. na Koroškem, dasi bi te potrebe zares ne bilo. In to je zlo! Ker na slovenskem Koroškem in na slovenskem Štajarskem (z vkupnim prebivalstvom 576.000) že v prvem razredu silijo kmečko dete, učiti se nemški in tudi oba ondotna deželna šolska sveta ostro pazita na to, da se vsako slovensko dete celó v najzadnji vasi dobro priučí nemškemu jeziku, privaja se temu narastaj za narastajem tako, da potrebo nemščine istinito čuti, zlasti če se — kakor na Koroškem — slovenščina od drugega razreda navzgor, mnogokod pa že v prvem razredu popolnoma zanemarja. To so fakta, pri katerih se češkemu pedagogu tako rekoč lasje ježijo na glavi. — Po drugi strani zopet nima slovenski narod svojega Strossmayerja ali drugega Slomška, kateri bi z radodarno roko voljno podpiral vse, kar bi pomagalo ohranjevati slovensko narodnost in zlasti pospeševati slovensko književnost v vseh strokah tako, da bi se mogel naskok nemškega življa na vseh straneh srečno odbiti. — Tako pa je vsa teža te ogromne naloge, ohraniti namreč življenje slovenskemu narodu na Koroškem in na južnem Štajarskem, na ramenih tamošnjega domoljubnega duhovstva slovenskega. — Zares, ko bi pri nas v Čehih bolje poznali žalostni položaj slovenskega naroda in ko bi to poznanje bilo tudi primerno razširjeno, o gotovo, da bi naš mili češki narod, komur v požrtvovalnosti ni jedakega, izdatno podpiral te nesrečne južne brate svoje! V prvi vrsti Matica Slovenska, potem Družba sv. Cirila in Metoda, Dramatiško društvo in Društvo slovenskih pisateljev bila bi ona društva, ki bi z bratovsko pomočjo češkega naroda gotovo v kratkem času lepo uspevala. Toda — predno se mnoga misel oživotvori, koliko dolgih let mora preiti čeznjo poprej!

(Konec prihodnjič.)

